לְקִיּוּהָא דְּפֵירָא בְּעֵינֵיהּ – נמצאת בחומץ חמיצות טעם הפרי [ממנו הוא נעשה], שהרי לא הוציאו מן החומץ כלום, ואף על פי שנחלש מאליו ונתקלקל טעמו, עדיין כחו בקרבו להוציא דם, אבל הָכָא – כאן בחומץ שכבר חלטו בו בשר צלוי, לֵיתָא לְקִיּוּהָא דְּפֵירָא בְּעֵינֵיהּ – טעם וחמיצות הפרי אינו קיים עוד בחומץ, שכבר בלעו הצלי הראשון, ומשום כן אין מועילה החליטה בו.

שנינו במשנה: אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח וכו', ולא על האסכלא, דהיינו טס של ברזל והאש תחתיו. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא. מקשה הגמרא: מַעֲשֶׂה לְסָתּוֹר – וכי דרך המדברים להביא אחר דבריהם מעשה הסותר את דבריהם, שאמרה המשנה שאין צולין את הפסח על אסכלא, ואחר כך הביאה מעשה שרבן גמליאל אמר לצלות את הפסח על אסכלא. מתרצת הגמרא: חֲסוּרֵי מְחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי – יש לשנות את המשנה כאילו היא חסירה וכך יש לשנות בה, אין צולין את הפסח על האסכלא, וְאִם היתה הָאַסְכָּלָא מְנוּקֶּבֶת – שאין בה אלא מסגרת ומוטות ברזל שנתונים מצד לצד לרחבה, ויש רווח גדול ביניהם, ונותנים את השפוד שתחוב בפסח לרוחבה, והפסח תלוי באוויר שבין שני המוטות, ואינו נוגע בברזל, מוּתָּר. וְעל זה אָמַר רַבִּי צָדוֹק שכן היה מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁאָמַר לְטָבִי עַבְדּוֹ צֵא וּצְלֵה לָנוּ אֶת הַפֶּסַח עַל הָאַסְכָּלָא מְנוּקֶּבֶת.

לעיל (כו:) נחלקו רבי וחכמים מה הדין בפת שנאפתה בתנור שהוסק בקליפות של אגוזים ורימונים של ערלה, שאסורים בהנאה, בעוד שהאש דולקת בקליפות, רבי סבר שהפת אסורה, וחכמים סוברים שהפת מותרת. ועתה מסתפקת הגמרא מה הדין לדעת רבי בפת שנאפתה בחום תנור זה, אחר שסילקו את הקליפות, ורוצה לפשוט ספק זה מדין צליית הפסח.

בָּעָא מִינֵּיהּ – שאל רַב חִינְּנָא בַּר אִידִי מֵרַב אָדָא בַּר אַהֲבָה, תַּנּוּר שֶׁהִסְּיקוּ בְּקִלְּפֵי עֲרֵלָה – קליפות אגוזים ורימונים של ערלה, וְאחר שהוסק גָּרְפוּ מן הקליפות, וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפַּת על ידי החום שנותר בו, לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר – לדעת רבי שאמר (לעיל כו:) שפת שנאפתה בתנור שהוסק בקליפות ערלה, בזמן שהאש דולקת בקליפות, אסורה, מַהוּ הדין בשאלה זו, כשאפה את הפת אחר שגרף את הקליפות מהתנור, האם הפת מותרת או אסורה. אָמַר לֵיהּ – השיב לו רב אדא בר אהבה, הַפַּת מוּתֶּרֶת.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ – הקשה, רב חיננא בר אידי לרב אדא בר אהבה, איך ניתן לומר שהאופה בתנור שהוסק בדבר אסור, ואחרי שסילק ממנו את האיסור אפה בו את הפת, אינו נחשב כאופה בדבר האסור, והפת מותרת, וְהָאָמַר רַב חִינְּנָא סָבָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, תַּנּוּר שֶׁהִסְּיקוּ בעצים, וּלאחר שהוסק גָּרְפוּ, וְצָלָה בּוֹ אֶת קרבן הַפֶּסַח, אֵין זֶה נחשב ל'צְלִי אֵשׁ', ואסור הפסח באכילה, שהתורה הקפידה שיהיה הפסח נצלה על ידי אש ממש, שֶׁנֶּאֱמַר בקרבן הפסח (שמות יב ח–ט) 'וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וגו', אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וגו' כִּי אִם צְלִי אֵשׁ', שכתב הכתוב את המילים 'צלי אש' שְׁתֵּי פְּעָמִים, כדי ללמדנו שצריך לצלות את קרבן הפסח כשהאש דולקת כנגדו. ומבואר בדברי רבי יוחנן, דַּטַּעֲמָא – שהטעם שאסור לצלות את הפסח בתנור שנגרף, הוא רק משום דְּגַלֵּי רַחֲמָנָא – שגילתה התורה במה שכתבה 'צְלִי אֵשׁ' 'צְלִי אֵשׁ' שְׁתֵּי פְּעָמִים, שצריך לצלות את הפסח דווקא כשהאש דולקת כנגדו, הָא לֹא גַּלֵּי רַחֲמָנָא – אבל אם לא היתה התורה משמיעה דין זה בייתור הכתובים, לא הייתי למד דין זה מפשט הפסוק, דַּהֲוֵי אָמֵינָא – שהייתי אומר, שאף כשגרף את התנור וצלה בו את הפסח צְלִי אֵשׁ הוּא נקרא, שכל שנצלה מחום האש הבלוע בתנור, אף אחר שנסתלקה האש, נחשב שנצלה מחמת האש, ואם כן, אף פת שנאפתה בתנור שהוסק בקליפי ערלה, אף אם נאפתה אחר שנסתלקה האש, יש להחשיבה כמי שנאפתה באש של קליפי ערלה, שהרי לא גילתה לנו התורה בערלה שהנעשה אחר סילוק האש, אינו בכלל האיסור, וקשה על רב אדא בר אהבה שאמר שפת זו מותרת.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב אדא בר אהבה, גַּלֵּי רַחֲמָנָא הָתָם וַיְלָפְנַן מִינָּהּ – התורה גילתה לגבי פסח שאינו נקרא 'צלי אש' אלא כשנצלה כשהאש בוערת כנגדו, ומשם יש ללמוד לשאר ההלכות שבתורה, שכל שלא צלה או אפה כנגד האש, אינו נחשב שנצלה או נאפה מכח האש. ולכן, אם אפה פת בתנור גרוף שהוסק בקליפות של איסור, כיון שלא נאפתה הפת מכח האש בשעה שהאש בערה כנגדה, אין זה נחשב שנאפתה על ידי האש, ומותרת היא.

תירוץ נוסף מביאה הגמרא: וְאִי בָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תוכל ליישב כך, הָתָם – שם, בקרבן הפסח, אכן מַעֲמָא – הטעם שאין צולים את הפסח בתנור גרוף, הוא רק משום דִּכְתַב רַחֲמָנָא – שכתבה התורה 'צְלִי אֵשׁ' שְׁתֵּי פְּעָמִים, וגילתה בזאת שצריך לצלות את הפסח בעוד שהאש דולקת כנגדו, הָא לֹא כָּתַב רַחֲמָנָא – אבל אם לא היתה כותבת התורה 'צְלִי אֵשׁ' שְׁתֵּי פְּעָמִים, הייתי אומר שאף אם גרף את התנור יכול לצלות בו את הפסח, אבל הטעם שהייתי סבור לומר כן, הוא לא משום שאף מה שנצלה בתנור אחר שנסתלקה האש, נחשב 'צלי אש', אלא הָוֵה אָמֵינָא אֵאֵשׁ קָפִיד רַחֲמָנָא – הייתי סבור שלא הקפידה התורה אלא שיהיה נצלה מחמת חום האש, וְלכן אם הבעיר את התנור בעצים, אֲפִילּוּ אם צלה בו את הפסח אחר שגָּרְפוּ, נַמִּי צְלִי אֵשׁ הוּא – גם כן צלייתו היא מחמת חום האש, שהחום הבלוע בתנור, הוא חום שנוצר מאש, ומשום כך הוצרכה התורה לכתוב שתי פעמים צלי אש, לומר, שצריך לצלות את הפסח בשעה שהאש בוערת כנגדו.

אֲבָל הָכָא – כאן, לגבי פת שנאפתה בתנור גרוף שהוסק בקליפי ערלה, אַעֲצִים דְּאִיסּוּרָא קָא קָפִיד רַחֲמָנָא – לא הקפידה התורה אלא על ההנאה שנוצרת מעצי האיסור, שהם הקליפות ערלה, ולא על ההנאה שבאה מהאש שהובערה בהם, וְאחר שנגרף התנור, הָא לֵיתְנְהוּ – הרי אין הקליפות בתנור, ואין הנאתו אלא מתולדתם, ואין זה נחשב שהוא נהנה מהן, ולכן הפת מותרת. ואין הפת נאסרת, רק כשהיא נאפית בשעה שהאש דולקת בקליפות.

הגמרא דנה אם מותר לצלות את הפסח על גבי גחלים: תָּנוּ רַבָּנָן, קרבן פסח שֶׁחָתָכוֹ, כלומר, שעשה בו חתכים בכמה מקומות כדי למהר צלייתו, אבל לא הפרידו לכמה חלקים, וּנְתָנוֹ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים שאין בהם אש, רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁזֶּה נקרא צְלִי אֵשׁ, ואף שלא נצלה על אש ממש אלא על גבי גחלים, שגחלים דינם כאש.

מקשה הגמרא: רָמֵי לֵיהּ – הקשה לו רַב אַחֲדְבוֹי בַּר אַמִּי לְרַב חַמָּרָא, מִי אָמַר רַבִּי – וכי רבי סובר שגַּחָלִים אֵשׁ נִינְהוּ – דין אש להם, וּרְמִינְהוּ – והרי יש להקשות על כך ממה ששנינו בברייתא לגבי נגעים, שנאמר בתורה בפרשת נגעים (ויקרא יג נד), 'אוֹ בָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְּעֹרוֹ מַכַּת אֵשׁ, וְהָיְתָה מִחְיַת הַמַּכָּוָה בַּהֶרֶת' וגו', כלומר, שנרפאה הכויה, ונהפכה למראה נגע לבן, ודורשת הברייתא: ממה שנאמר בפסוק 'מַכַּת אֵשׁ', אֵין לִי ללמוד, אֶלָּא שמי שֶׁנִּכְוָה בְּאֵשׁ עצמה הוא בכלל דין זה של צרעת המכוה, אבל אם נִכְוָה בְּגַחֶלֶת או בְּרֶמֶץ – אפר רותח, או בְּסִיד רוֹתֵחַ, או בְּגַפְסִים [–מין סיד] רוֹתֵחַ, וְכן אם נכוה בְּכָל דָּבָר הַבָּא מִן הָאוּר – שהוחם על יד אש, ומבארת הגמרא: שמה שכתבה הברייתא 'וכל דבר הבא מן האור', בא לְאֵיתוֹיֵי – לרבות את הנכווה מֵחֲמֵי הָאוּר – מים שהוחמו באש, חוזרת הגמרא לדברי הברייתא: מְנַיִין שאף הם כלולים בדין של מכוות אש, תַּלְמוּד לוֹמַר, מַכָּוָה מַכָּוָה רִיבָּה – לכך נאמר בפסוק שתי פעמים לשון 'מכוה', כדי ללמד שאף אלו הם בכלל מכוות אש. ומבארת הגמרא את הקושיא: ויש לדייק מדברי הברייתא, דַּטַּעֲמָא – שהטעם שכויה בגחלת נחשבת ל'מכוות אש', הוא רק משום דְּרַבִּי רַחֲמָנָא מַכָּוָה מַכָּוָה – שריבתה התורה כשכפלה את לשון 'מכוה', שאף הנכווה בגחלת דינו כמכוות אש, הָא לֹא רַבִּי רַחֲמָנָא מַכָּוָה מַכָּוָה – אבל אם לא היתה התורה מרבה כויה בגחלת בכפילת לשון 'מכוה', היה לנו לומר, שכוית גחלת אינה בכלל 'מכוות אש', כיון שגֶּחָלִים לָאו אֵשׁ נִינְהוּ – אין דינם כאש, ואיך אמר רבי שגחלים נחשבים כאש לענין צליית קרבן פסח.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב חסדא לרב אחדבוי בר אמי, גַּחֶלֶת שֶׁל עֵץ [–עץ שבערה בו אש עד שנשרף ונעשה פחם], לֹא אִיצְטְרִיךְ

המשך בעמוד קמז

קָרָא לְרַבּוֹיֵי – לא הוצרך הכתוב לרבות שדינה כאש, ואף במקום שלא ריבתה התורה דינה כאש, **כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא** – ומה שצריך פסוק כדי ללמד שגחלת דינה כאש, הוא רק כדי לְרבות **גַּחֶלֶת** שֶׁל **מַהֲבָת** [–מתכת שהתלהטה באש] שגם כן דינה כאש, ורבי שאמר שצולים את הפסח על גבי גחלת משום שדין גחלת כדין אש, דיבר בגחלת של עץ, ואילו הברייתא שמבואר בה שגחלת דינה כאש רק במקום שריבה הכתוב, מדברת בגחלת של מתכת.

מקשה הגמרא: **וְכִי גֶּחָלִים שֶׁל מַהֲבָת לָאו אֵשׁ הוּא** – אינם נחשבים לאש, **וְהָא** – והרי, **לְגַבֵּי בַּת כֹּהֵן שזינתה דִּכְתִיב** – שנאמר בה (ויקרא כא ט) **'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף', וְאָמַר רַב מַתְנָה** (סנהדרין נב.), בביאור סדר שריפתה, **שַׁפְּתֵי לָהּ שֶׁל אֶבֶן** [–עופרת ארוכה וצרה כעין פתילה] **הֲווּ עָשׁוֹן לָהּ** – מכינים לה, ומתיכים פתילה זו ושופכים את העופרת המותכת לתוך פיה, והיתה מתה. והרי, פתילה של אבר שהותכה, היא גחלת של מתכת, ומבואר בדברי רב מתנה, שמתקיים בה דין שריפה באש שאמרה התורה, ומוכח שדינה כאש עצמה, וכיון שאף גחלת של מתכת דינה כאש, חוזרת הקושיא, מדוע צריך דרשה לגבי נגעים לרבות שגחלת היא כאש.

מתרצת הגמרא: באמת גחלת של מתכת אין דינה כאש, **וְשָׁאנֵי הָתָם** – שונה הדין שם, בשריפת בת כהן, משום **דְּאָמַר קְרָא** – שנאמר בפסוק בדינה (שם), **'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף'**, ודרשו מתיבת **'תִּשָּׂרֵף'**, **לְרַבּוֹת כָּל שְׁרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מִן הָאֵשׁ** – כל הדברים שבכחם לשרוף שחומם נוצר על ידי אש.

הגמרא מבארת מנין שריפת בת כהן שזינתה היא דווקא על ידי פתילה של אבר. מקשה הגמרא: מאחר שאין דורשים מהפסוק ששריפת בת כהן היא דווקא על ידי פתילה של אבר, אלא דורשים מהפסוק ששריפתה היא בכל דבר שנתחמם על ידי אש, **וְכָל שֶׁכֵּן** שאפשר לשורפה **בְּאֵשׁ עַצְמָהּ**, כפשטות הפסוק, אם כן מדוע שורפים אותה דווקא על ידי פתילה של אבר, **וְהלא** אפשר לשורפה על ידי אש, **דַּנְקְיֵהּ לָהּ** – שנקיף אותה בְּחֻבְלֵי **זְמוֹרוֹת** – חבילות של ענפים, **וְנַקְלָהּ** – ונשרוף אותה בהם.

מתרצת הגמרא: בת כהן אין לשורפה באש ממש, כיון **דַּאֲתָיָא** – ששריפתה נדרשת בגזירה שוה **'שְׂרֵיפָה' 'שְׂרֵיפָה'** מִשריפת נדב ואביהוא **בְּנֵי אַהֲרֹן**, כשהביאו מחתות של קטורת והקריבו אש זרה שלא ציוה ה', שנאמר בהם (ויקרא י ו), **'וְאֶחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'**, **מַה לְּהַלָּן** – כשם שהשריפה האמורה בבני אהרן היתה **שְׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף כֻּלָּם**, כלומר, שניטלה נשמתם על ידי אש, אבל גופם נשאר קיים, **אַף כָּאן** בבת כהן, שריפתה צריכה להיות **שְׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף כֻּלָּם**, ואם ישרפוה באש ממש, ישרף גם גופה.

מקשה הגמרא: **וְנַעֲבִיד לָהּ חַמֵּי רָאוּר** – ותהיה מיתת בת כהן שזינתה, על ידי מים רותחים שחוממו על ידי אש, שאף בזה ניטלת נשמתה על ידי שריפה, וגופה נשאר קיים, ומדוע צריך להמיתה דווקא על ידי אבר. מתרצת הגמרא: אין לעשות כן, **מְשׁוּם דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר קְרָא** – נאמר בפסוק (ויקרא יט יח) **'וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ'**, ויש ללמוד מזה שכשאתה ממיתו, **בְּרוֹר לוֹ מִיתָה יָפָה**, כלומר, מיתה שאינו מתנוול בה, ומיתה על ידי רותחים מיתה מנוולת היא.

שואלת הגמרא: **וְכִי מֵאַחַר דְּאִיכָּא רַב נַחְמָן** – מאחר ואנו למדים מדרשתו של רב נחמן, שיש לברור למי שנתחייב מיתה, מיתה יפה, **גְּזִירָה שָׁוָה לָמָּה לִי** – מדוע הוצרכנו ללמוד בגזירה שוה מבני אהרן שבת כהן שזינתה אין מקיפים אותה בחבילי זמורות, והרי אף בלא דרשה זו יודעים אנו שאין לשורפה בחבילי זמורות, כיון שאין זו מיתה יפה. משיבה הגמרא: **אָמְרִי** – אמרו בני הישיבה, **אִי לָאו** – אם לא היינו למדים בִּגְזֵירָה שָׁוָה מבני אהרן, שאין להקיפה בחבילות של עצים ולשורפה, **הָוֶה אָמִינָא** – הייתי אומר, שצריך לשורפה באש ממש, כיון **שֶׁשְּׂרֵיפַת נְשָׁמָה וְגוּף כֻּלָּם, לָאו שְׂרֵיפָה הִיא** – אינה נחשבת לשריפה, ואין מתקיים דין שריפה בבת כהן שזינתה, אם נשאר גופה קיים, ולכן צריך לשורפה בחבילי זמורות, **וְאִי מְשׁוּם דְּרַב נַחְמָן** – וכדי לקיים את הדין שאמר רב נחמן שיש לברור לה מיתה יפה, **נֵיפּוֹשׁ לָהּ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת טוּבָא כִּי הֵיכִי דְּתֶמּוּת בַּעֲנָלָא** – נוסיף לה הרבה חבילי זמורות, ונעשה לה מדורה גדולה כדי שתמות מהר, **קָא מַשְׁמַע לָן** – השמיענו התורה בגזירה שוה מבני אהרן, שגם שריפת נשמה וגוף קיים נחשבת לשריפה, וממילא משום הדין שאמר רב נחמן שיש לברור מיתה יפה, יודעים אנו שיש לשרוף דווקא על ידי פתילה של אבר, ולא על ידי חבילי זמורות.

הגמרא חוזרת להקשות על הדרשה שהובאה לעיל, שממה שנאמר בבת כהן 'באש תשרף' לומדים לרבות כל מיני שריפות. שואלת הגמרא: **וְאֶלָּא**, כיון שאנו מרבים מ'תשרף', ששריפת בת כהן היא בכל דבר ששורף, תיבת **'בָּאֵשׁ', לָמָּה לִי** – מדוע הוצרכה התורה לכותבה, ולא כתבה רק 'תשרף'. משיבה הגמרא: תיבת 'באש' באה לומר שאפשר לשורפה רק בדבר שנתחמם על ידי האש, **וּלְאַפּוֹקֵי אֲבָר מֵעֵיקָּרוֹ** – ולמעט עופרת כשמוציאים אותה מהקרקע, שאף שהיא רותחת, אי אפשר לשרוף בת כהן על ידה, כיון שרתיחתה אינה מחמת אש.

לעיל אמרה הגמרא שממה שנאמר בבת כהן 'תשרף', דורשים שאפשר לשורפה בכל דבר שחומו בא מחמת אש, ועתה מקשה הגמרא, שמצאנו שאין דורשים כן: **אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא, וְכָל הֵיכָא** – וכי בכל מקום **דִּכְתִיב 'בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף'**, כלומר, שנאמר בפסוק לשון שריפה יחד עם תיבת אש, כדי **לְרַבּוֹת כָּל שְׁרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת אֵשׁ הוּא** נאמר, **וְהָא** – והרי **לְגַבֵּי פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים** – פרים הקרבים לחטאת שמזים את דמם בתוך ההיכל, וצריך לשרפם, שהם פר כהן משיח שחטא ופר העלם דבר של צבור, **דִּכְתִיב בָּהֶם** (ויקרא ד יב) **'וְשָׂרַף אוֹתוֹ עַל עֲצֵים בָּאֵשׁ'**, ומכל מקום **תַּנְיָא** – שנינו בברייתא, שתיבת **'בָּאֵשׁ'**, באה לומר שצריך לשורפו דווקא באש, **וְלֹא בְּסִיד רוֹתֵחַ וְלֹא בְּגִפְסִים רוֹתְחִים**. ונמצא, שאף שהוזכר בפסוק לשון שריפה יחד עם תיבת אש, אין מרבים כל שריפות הבאות מן האש.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רבי זירא לרבי ירמיה, **הָכִי הַשְׁתָּא** – וכי כך נראה בעיניך עתה, שיש לומר כן, **הָרֵי הָתָם** – שם, בבת כהן, בתחילה **כְּתִיב 'בָּאֵשׁ', וַהֲדַר** – ואחר כך נאמר **'תִּשָּׂרֵף'**, ובאופן זה לשון שריפה בא **לְרַבּוֹת כָּל מִינֵי שְׂרֵיפוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת הָאֵשׁ**, אבל **הָכָא** – כאן, בפרים הנשרפים **כְּתִיב** – נאמר **'וְשָׂרַף אוֹתוֹ עַל עֲצֵים בָּאֵשׁ'**, שבתחילה נאמר לשון שריפה, שכוללת כל מיני השריפות, ורק **לְבַסּוֹף** נאמר תיבת **'אֵשׁ', לְמֵימְרָא** – ומשמע שבא הפסוק לומר, **דְּאֵשׁ אִין** – שדווקא באש מתקיים דין שריפה, אבל **בְּמִידֵּי אַחֲרִינָא** – בדבר אחר, **לָא** מתקיים דין השריפה.

מקשה הגמרא: אף שאין ללמוד ממה שנאמר בפרים הנשרפים 'ושרף' לרבות כל מיני שריפה, עדיין יש לרבות בהם כל מיני שריפה, שהרי **הָתָם נַמִּי** – גם שם, בפרים הנשרפים, **כְּתִיבָא שְׂרֵיפָה לְבַסּוֹף** – נאמר לשון שריפה אחרי תיבת 'באש', **דִּכְתִיב** בהמשך אותו פסוק,

'עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף', ויש ללמוד מתיבת 'ישרף' לרבות כל מיני שריפות. מתרצת הגמרא: **אָמְרִי** – אמרו בני הישיבה, **הָהוּא** 'יִשָּׂרֵף' – תיבת 'ישרף' זו, **מֵיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבָּנָיֵא** – נצרכת לדרוש ממנה דרשה אחרת, כמו ששנינו בברייתא, שממה שאמרה התורה 'ושרף אותו וגו', על שפך הדשן' משמע שהקפידה התורה שיהיו הפרים נשרפים במקום הוצאת הדשן של המזבח בשעה שמונח שם דשן, אבל אם ניטל משם הדשן, לא ישרפם, לכך חזר הכתוב ואמר 'יִשָּׂרֵף' ללמד **שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם דֶּשֶׁן** ישרפם שם. ועוד נדרש מתיבת 'יִשָּׂרֵף', **שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֶחִצִּית** את **הָאוּר** [–האש] **בְּרִובּוֹ** של הפר, ימשיך להתעסק בשריפתו עד שישרף כולו. וכיון שתיבת 'ישרף' נצרכת לדרשות אלו, לא ניתן לדרוש ממנה לרבות כל מיני שריפות.

לעיל (ע"א) הקשה רב אחדבוי בר אמי על דברי רבי, שמותר לצלות את הפסח על גחלים, שמוכח מכך שרבי סובר שגחלים נחשבים אש, ואילו בברייתא לגבי צרעת המכוה מבואר, שדווקא בצרעת המכוה שנאמר בה שתי פעמים 'מכוה', מרבים שגחלים דינם כאש, ומשמע, שלגבי קרבן הפסח שאין בו ריבוי, אין דינם של גחלים כאש. ותירץ רב חסדא שרבי דיבר בגחלת של עץ שדינה כאש, והברייתא דיברה בגחלת של מתכת שאין דינה כאש. עתה מביאה הגמרא שרבינא תירץ קושיא זו באופן אחר.

רַבִינָא אָמַר, הברייתא שדברה בדין צרעת המכוה, ושנתה את ה'גחלת' יחד עם 'סיד וגפסיס', משובשת היא, **וְכָרוֹךְ וְתָנֵי** – ויש לך לחבר את דין גחלת המוזכר בברייתא, ולשנותו יחד עם דין אש, שאף גחלת אינה נלמדת מדרשה, אלא ממשמעות הפסוק, וכך עליך לשנות את דברי הברייתא, ממשמעות הכתוב בצרעת (ויקרא יג נד) 'מִכְוַת אֵשׁ', אֵין לִי ללמוד שנכלל בדין זה **אֶלָּא** מי **שֶׁנִּכְוָה בָּאֵשׁ וּבְנִחֶלֶת**, שגם גחלת נחשבת כאש, אבל מי שנִכְוָה **בְּרֶמֶץ** [–אפר רותחן] **או בְּסִיד רוֹתֵחַ, וּבְגִפְסִים** [–מין סיד] רוֹתֵחַ, וכן מי שנכוה **בְּכָל דָּבָר הַבָּא מֵחֲמַת הָאוּר** – שהוחם על ידי האש, **לְאִיתּוּיֵי** – לרבות מי שנכוה **בְּחַמֵּי הָאוּר** – מים שהוחמו באש, **מְנַיִן** שנכלל בדין צרעת המכוה, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'מִכְוָה' 'מִכְוָה' רִיבָּה** – לכך נאמר שתי פעמים לשון 'מכוה', כדי לרבות, שאף אלו בכלל מכות אש, ונמצא, שלא קשה על רבי מברייתא זו.

הגמרא מביאה קושיא נוספת על דברי רבי שאמר לעיל (ע"א), שאם נתן את קרבן הפסח על גבי גחלים נחשב ל'צלי אש': **רָמֵי** – הקשה, **מִי אָמַר רַבִּי** – וכי רבי סובר שֶׁגְּחָלִים **אֵינָן קְרוּי** – נקראים **אֵשׁ, וְרַמִינְהִי** – והלא יש להקשות על כך ממה ששנינו בברייתא לגבי הגחלים שעליהם היה מקטיר הכהן הגדול ביום הכפורים את הקטורת בקודש הקדשים, שנאמר בפסוק (ויקרא טז יב) 'וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ', ואומרת הברייתא, אילו היה נאמר בפסוק רק 'גַּחֲלֵי', בלי 'אש', הייתי **יָכוֹל** ללמוד שצריך ליטול דווקא גחלים **עוֹמְמוֹת** – כבויות, ולא גחלים לוחשות [–בוערות], שגחלים סתם הם גחלים עוממות ולא לוחשות, שלוחשות אינן נקראות גחלים אלא אש, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב בלשון **'אֵשׁ'**, שתהיינה לוחשות, **וְאִי** – ואם היה נאמר רק **'אֵשׁ'**, בלי 'גחלי', הייתי **יָכוֹל** לומר **שֶׁאֵשׁ** כלומר עצים שהאש בוערת בהם, ולא גחלים, שאף גחלים לוחשות אינן נקראות אש סתם, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב במה שכתב גם **'גַּחֲלֵי'**, שאין להביא שלהבת. ומסיקה הברייתא: **הָא בְּיצַד** – וכיצד מתקיים דין **זה, מֵבִיא** הכהן הגדול **מִן** הגחלים **הַלּוֹחֲשׁוֹת, אֵשׁ נִינְהוּ** – נקראות 'אש', שכיון שאינן נקראות **גחלים** על כרחך נקראות 'אש'. **וְאֵימָא סֵיפָא** – ואמור ובאר את סוף הברייתא, **אִי** – אם היה נאמר רק **'אֵשׁ'**, בלי 'גחלי', **יָכוֹל הייתי** ללמוד שיביא **שֶׁלֶהֱבָת**, ולא גחלים לוחשות, שגחלים לוחשות אינן נקראות אש, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב במה שאמר גם **'גַּחֲלֵי'**, שאין להביא שלהבת. **אַלְמָא** – ומוכח **שֶׁאֲפִילּוּ** גחלים **לוֹחֲשׁוֹת לָאו אֵשׁ נִינְהוּ** – אינן נקראות 'אש' סתם. ונמצא, שיש סתירה בברייתא, שבתחילתה מבואר שגחלים לוחשות נקראות אש, ובסופה מבואר שאינן נקראות אש.

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת בביאור דברי הברייתא, **הָכִי קָתָנֵי** – כך היא כוונת הברייתא, אם היה נאמר רק **'גַּחֲלֵי'** הייתי **יָכוֹל** לומר שיביא גחלים **בֵּין** אם הן **עוֹמְמוֹת וּבֵין** אם הן **לוֹחֲשׁוֹת**, ולא הקפידה התורה בזה, ששתיהן נקראות גחלים, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב בלשון **'אֵשׁ'**, שאין להביא גחלים עוממות, שאינן נקראות 'גחלי אש', **וְאִי** – ואם היה נאמר רק **'אֵשׁ'**, הייתי **יָכוֹל** ללמוד שצריך להביא **שַׁלְהֶבֶת, תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב במה שכתב גם **'גַּחֲלֵי'**, שאינו מביא שלהבת, **הָא כֵּיצַד** – וכיצד מתקיים דין זה, **מֵבִיא מִן** הגחלים **הַלּוֹחֲשׁוֹת**.

מסיים רבא את קושייתו: **מִכָּל מָקוֹם** ממה שאמרה הברייתא שהוצרכה התורה לכתוב 'גחלי' משום שאילו היה נאמר רק 'אש', לא הייתי יודע שיכול להביא גחלים לוחשות, מוכח **שֶׁלֹּא אֵיקְרֵי** – אינם נקראים סתם **אֵשׁ**, **וְקָשְׁיָא לְרַבִּי** שאמר שגחלים נקראים אש, ואפשר לצלות עליהם את הפסח.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, תְּרֵיץ הָכִי** – כך תפרש בדברי הברייתא, ולא יקשה לרבי, ממה שאמר הכתוב **'גַּחֲלֵי'** הייתי **יָכוֹל** לומר שיביא גחלים **עוֹמְמוֹת וְלֹא לוֹחֲשׁוֹת**, שגחלים לוחשות נקראות אש ולא גחלים, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב בלשון **'אֵשׁ'**, שיביא גחלים לוחשות, **וְאִי** – ואם היה נאמר רק **'אֵשׁ'**, הייתי **יָכוֹל** לומר שאם היה **רָצָה** להביא **שַׁלְהֶבֶת** לבד בלא גחלים, **יָבִיא**, ואם **רָצָה** להביא **גַּחֶלֶת** לוחשת **יָבִיא**, ששתיהן נקראות אש, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב במה שאמר גם **'גַּחֲלֵי'**, שאין להביא שלהבת שאינה אחוזה בגחלים, **הָא כֵּיצַד** – וכיצד מתקיימים גם 'גחלי' וגם 'אש' ביחד, **מֵבִיא** גחלים **מִן הַלּוֹחֲשׁוֹת**. ונמצא שלא קשה על רבי מהברייתא, שהרי אף היא סוברת שגחלים לוחשות נקראות אש.

הגמרא מקשה על ביאור אביי בברייתא: **אָמַר רָבָה**, איך אמר אביי בפירוש דברי הברייתא, שאם היה נאמר בפסוק רק 'אש', היינו אומרים שאם **רָצָה** להביא **גַּחֶלֶת, יָבִיא**, ואם **רָצָה** להביא **שַׁלְהֶבֶת, יָבִיא**, והלא, **שַׁלְהֶבֶת בְּלֹא גַּחֶלֶת הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ** – באיזה אופן אתה מוצא שאפשר להעבירה למקום אחר, **כְּגוֹן דְּשַׁפְּיֵיהּ לְמָנָא מַשְׁחָא** – שמשח את המחתה בשמן, **וְאַתְּלֵי בֵּיהּ נוּרָא** – ונתפסה האש בשמן, וקשה, **הַהוּא לָמָּה לִי קְרָא לְמַעוּטֵי** – למה הוצרך הכתוב למעט אופן זה, **הַשְׁתָּא** – והרי מעתה, אפילו **לְפָנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם אֵין עוֹשִׂין כֵּן**, שאין זה דרך כבוד, **לְפָנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שאין לעשות כך, ואף אם לא היה נאמר בפסוק 'גחלי', היינו יודעים שאין להביא שלהבת.

אֶלָּא אָמַר רָבָא, תְּרֵיץ הָכִי – כך תפרש בברייתא, ולא יקשה לרבי. ממשמעות הכתוב **'גַּחֲלֵי'** **יָכוֹל** הייתי לומר שיביא גחלים **עוֹמְמוֹת וְלֹא** גחלים **לוֹחֲשׁוֹת**, שגחלים לוחשות אינן נקראות גחלים אלא אש, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב בלשון **'אֵשׁ'**, שיביא לוחשות, **וְאִי** – ואם לא היה נאמר אלא **'אֵשׁ'** הייתי **יָכוֹל** לומר **שֶׁיָּבִיא** מן המזבח החיצון עץ שהוצתה האש ברובו, שהוא **מֻחֲצָה שַׁלְהֶבֶת, וּמֻחֲצָה גַּחֶלֶת, וְאַדְּעַיֵּיל לְגַוַּאי חָיֵי בּוּלְיָהּ גַּחֶלֶת** – ועד שיכנס לקודש הקדשים תכבה השלהבת ויהיה כולו גחלת, שבאופן זה אין בו חסרון שאין עושים כן לפני מלך בשר ודם, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב **'וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ', שֶׁמִּשְּׁעַת לְקִיחָה** מעל גבי המזבח החיצון **נֶהֱוֵי** – צריך שיהיה כל מה שהוא נוטל, **גַּחֲלִים**, ולא תהיה שלהבת דולקת בהם, שכל שדולקת בהם שלהבת, אינם נקראים גחלים).

הגמרא מבררת כיצד יש לכתוב תיבת עוממות: **אִיבַּעְיָא לְהוּ** – הסתפקו בני הישיבה, האם יש לכתוב **אוֹמְמוֹת** באל"ף, **אוֹ עוֹמְמוֹת**

המשך בעמוד קטז

בעי"ן. משיבה הגמרא: **אָמַר** רַבִּי **יִצְחָק**, יש לכתוב עוממות בעי"ן, שהוא מלשון הכתוב בנבואת יחזקאל (יחזקאל לא ח) **'אֲרָזִים לֹא עִמְּמוּהוּ בְּנֵי אֱלֹהִים'**, כלומר, שהיה עץ הארז הנראה במראה הנבואה גדול ונאה כל כך, עד שכל שאר הארזים בעולם כולו לא הכהו את יופיו, שלא היה בהם אחד שהיה נאה ממנו, וכן הגפלים שכבתה שלהבתם נקראים עוממות על שם שכהה והוחשך מראם.

משנה

המשנה מבארת הלכות נוספות העולות מדין 'צלי אש' שנאמר בקרבן הפסח: אם **נָגַע** בשר הפסח **בְּחַרְסוֹ שֶׁל הַתַּנּוּר**, והיה החרס חם מאוד, **יְקַלּוֹף** מן הפסח **אֶת מְקוֹמוֹ** – את המקום שנגע בתנור, משום שאותו מקום נתבשל מחום החרס ולא מחום האש שבתנור. אם **נָטַף מֵרוֹטְבּוֹ** – מלחלוחית הפסח, קודם שנצלה הרוטב כל צרכו **עַל הַחֶרֶס** של התנור שהוא חם מאוד, **וְחָזַר** מקצת מן הרוטב, שהתחמם מהחרס **אֵלָיו** – אל הפסח, ונבלע בו, **יְטוֹל אֶת מְקוֹמוֹ** – יחתוך בעובי הבשר במקום שנבלע בו הרוטב, ואין די בקליפה, שהרוטב נבלע בעומק הבשר. והרוטב אסור כיון שהוא נצלה מחום החרס, ואינו צלי אש, וכשנבלע בבשר, נאסר אף הבשר באכילה.

אם **נָטַף מֵרוֹטְבּוֹ** של הפסח, **עַל הַפּוֹלֶת**, בהיותה רותחת, ונצלה מחום הסולת, **יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ** – יטול בידו את הסולת שנטף עליה הרוטב, עם קצת מהסולת שסביבותיה, שהיא אסורה באכילה משום שנבלע בה מרוטבו של קרבן הפסח שנצלה שלא על ידי אש, וישרוף את מה שנטל כדין שאר קדשים פסולים שדינם בשריפה.

אגב ההלכה של 'נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו', מביאה המשנה דיני איסורים אחרים שנבלעו בפסח: **סָכוֹ** לקרבן הפסח **בְּשֶׁמֶן** של **תְּרוּמָה**, **אִם** המנויים על הקרבן הם **חֲבוּרַת כֹּהֲנִים**, **יֹאכְלוּ** שהרי הם מותרים בשמן של תרומה. אבל **אִם** הם חבורה **שֶׁל יִשְׂרָאֵל** שאסורים באכילת תרומה, **אִם** בשר הפסח **חַי הוּא**, שלא צלאו עדיין, **יְחַכֶּנּוּ** במים להסיר את השמן שעליו ואחר כך יצלהו ויאכלהו, ודי בכך כיון שלא נבלע השמן בבשר, **וְאִם צָלִי הוּא** – ואם הפסח צלוי הוא כבר, הרי השמן נבלע בו, ואין די בהדחה, אלא **יְקַלּוֹף אֶת** בשרו **הַחִיצוֹן**, וישרוף את מה שקלף.

אם **סָכוֹ** לקרבן הפסח **בְּשֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי**, **לֹא יַעֲשֶׂנּוּ דָּמִים עַל בְּנֵי חֲבוּרָה** – לא יטול מבני החבורה מעות תמורת השמן, משום **שְׁאֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם** – שאסור למכור מעשר שני בירושלים לאדם אחר, אלא או אוכלו בעצמו או נותנו במתנה לאחר, ואם הוא נוטל מבני החבורה מעות תמורת השמן, הרי זו מכירה.

גמרא

הגמרא מבארת את הדין האמור במשנה 'נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו', ומקדימה לכך את מחלוקת רב ושמואל לגבי איסור והיתר שנפלו זה על זה:

מאכל של היתר ושל איסור שנפלו זה על זה, אם נבלע טעם המאכל האסור במאכל ההיתר, מאכל ההיתר, נאסר. וכן בשר וחלב שנפלו זה על זה, אם נבלע טעמם זה בזה, נאסרו שניהם. ועתה מביאה הגמרא כמה אופנים של נפילת איסור והיתר, ובשר וחלב זה לתוך זה, ודנה באלו אופנים הם בולעים זה מזה.

אִיתְּמַר, בשר וחלב שנפל זה על זה, וכן מאכל של איסור ומאכל של היתר שנפל זה על זה, אם נפל **חַם לְתוֹךְ חַם** – שהיו שניהם רותחים **לִדְבְרֵי הַכֹּל**